

Київський університет імені Бориса Грінченка

КАЛАЧОВА ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 371.333+371.13+37.018.46(043.3)

**ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ІНСТИТУТІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ
ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Ляхоцька Лариса Леонідівна,
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України,
завідувач лабораторії систем відкритої освіти Науково-
дослідного інституту, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Клопов Роман Вікторович,
Запорізький національний університет,
завідувач кафедри спортивних ігор,
м. Запоріжжя;

кандидат педагогічних наук, доцент
Веліховська Алла Борисівна,
Департамент освіти, науки та молоді
Миколаївської обласної державної адміністрації, директор,
м. Миколаїв.

Захист відбудеться «19» листопада 2015 року о 13 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.133.06 в Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка за адресою (04212, м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 13 б).

Автореферат розісланий 16 жовтня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Братко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року серед основних завдань післядипломної освіти виокремлює необхідність реалізації сучасних технологій професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти. Діяльність викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти набуває особливої значущості, оскільки їх висока професійна компетентність є запорукою успішного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, впровадження ними освітніх інновацій, сучасних методик, інформаційно-комунікаційних технологій, які дають змогу реалізувати принципи неперервної освіти. З огляду на це виникає потреба у професійному вдосконаленні викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти щодо застосування сучасних інформаційних технологій, зокрема аудіовізуальних засобів навчання, які мають високу інформативність, достовірність, дають змогу детальніше вивчати процеси та явища, підвищують наочність, посилюють емоційність сприйняття навчального матеріалу. Науково-технічний прогрес сприяє вдосконаленню аудіовізуальних засобів навчання, їх функціональних можливостей та характеристик, що спричиняє необхідність постійної корекції теоретичних основ їх застосування в освітньому процесі. Аудіовізуальні засоби навчання можуть використовуватися не лише як самостійні засоби, а й як невід'ємні складові інших електронних освітніх ресурсів, що значно поліпшує ефективність сприйняття навчальної інформації.

Ключові положення про вдосконалення системи вищої та післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні висвітлено у Законах України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2014), Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013). Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті відображено у Національній доктрині розвитку освіти (2002), Положенні про дистанційне навчання (2013), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), програмах та положеннях європейського рівня: Лювенському комюніке «Болонський процес у період до 2020 року» (2009), Політичній позиції Європейської асоціації університетів «Майбутнє Болонського процесу після 2010 року» (2008), Хартії європейських університетів із питань безперервної освіти (2008), Програмі із цифрового збереження аудіовізуальних файлів «Presto Prime» (2009).

Аналіз наукових джерел показав, що проблема неперервної освіти активно досліджується вітчизняними вченими, зокрема у таких аспектах, як: філософський (В. П. Андрущенко, А. І. Зязюн, В. Г. Кремень), педагогічний (М. М. Карпенко, Н. Г. Ничкало, Л. Д. Покроєва), соціальний (Л. П. Пуховська, Л. Є. Сігаєва), а також зарубіжними вченими (О. П. Владиславлев, Р. Х. Дейв). Питання розвитку системи післядипломної освіти педагогів, її зміст і сутність висвітлено у працях вітчизняних науковців (В. В. Бойко, Л. І. Даниленко, С. В. Іванової, Л. Л. Ляховської, В. В. Олійника, В. І. Пуцова, С. І. Синенко, В. М. Швидуна, І. І. Якухно) та зарубіжних (Р. Болам, А. Г. Казакової, І. К. Степанян та ін.).

Вітчизняні вчені досліджують різні аспекти навчання дорослих, зокрема,

становлення та розвиток андрагогіки (В. М. Буренко, Л. Б. Лук'янова, В. Ю. Наумова, Л. Є. Сігаєва, С. Р. Бабушко), питання підготовки викладачів до навчання дорослих (В. М. Приходько, С. О. Сисоєва, Т. І. Шанскова), професійні якості та компетентності педагогів-андрагогів, їх педагогічну майстерність (В. Е. Лунячек, Л. Я. Набока, Ю. С. Присяжнюк). Велике значення для подальших досліджень мають андрагогічні засади, подані в працях зарубіжних учених С. Г. Вершловського, С. І. Змєйова М. С. Ноулза та ін.

Аудіовізуальні засоби навчання, їх застосування досліджували зарубіжні вчені, зокрема роль візуалізації у сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях (Т. Н. Носкова, Н. Ф. Хилько), теоретичні аспекти їх створення і методик використання аудіовізуальних засобів навчання (Е. Дейл, О. В. Кондакова, Л. А. Папазян, К. Е. Разлогов, П. Сетлер, Ч. Ф. Хобан, Д. В. Шишканов), аудіовізуальні засоби у викладанні різних дисциплін (Л. М. Зельманова, М. В. Ляховицький, Є. В. Русакова). Питанням методики впровадження аудіовізуальних засобів навчання в освітньому процесі присвячено праці вітчизняних учених І. В. Кузьо, В. М. Мозгового, В. Г. Сичова, О. Є. Трофимова та ін.

Водночас теоретичний аналіз наукових джерел показав, що проблема підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання ще не була предметом окремого дослідження, зокрема не розглядалась технологія такої підготовки без відриву викладачів від професійно-педагогічної діяльності.

Потреба у вирішенні зазначеної проблеми на сучасному етапі зумовлюється загостренням суперечностей між:

- динамікою розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та темпами їх упровадження в систему післядипломної педагогічної освіти України;
- зростаючими вимогами до викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти з питань застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та засобів навчання і рівнем їх підготовки до такої діяльності;
- значенням аудіовізуальних засобів навчання і відсутністю теоретичного обґрунтування методики їх упровадження у післядипломній педагогічній освіті.

Соціальна значущість неперервності освіти, діяльність викладача інституту післядипломної педагогічної освіти та об'єктивна потреба у підготовці його до застосування в освітньому процесі аудіовізуальних засобів навчання, недостатнє теоретичне розроблення та практичне впровадження зумовили вибір теми дослідження: **«Підготовка викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до держбюджетних науково-дослідних робіт «Університету менеджменту освіти» НАПН України за темами: «Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій» (державний реєстраційний номер 0109U002231) та «Теоретико-методичні засади проектування технологій навчання в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти» (державний

реєстраційний номер 0115U002062). Тему затверджено вченою радою Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол №1 від 20 січня 2010 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №2 від 30 березня 2010 р.).

Об'єкт дослідження – підвищення кваліфікації викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Предмет дослідження – педагогічна технологія підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання у процесі підвищення кваліфікації без відриву від професійно-педагогічної діяльності.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні педагогічної технології підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання у процесі підвищення кваліфікації без відриву від професійно-педагогічної діяльності.

Відповідно до об'єкта, предмета і мети визначено **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідження обраної проблеми у педагогічній теорії та практичній діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти.

2. Обґрунтувати структуру готовності викладача інституту післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання та критерії її сформованості.

3. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічну технологію підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання у процесі підвищення їхньої кваліфікації без відриву від професійно-педагогічної діяльності.

4. Підготувати методичні рекомендації щодо застосування аудіовізуальних засобів навчання у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні й методологічні положення філософії та педагогіки щодо неперервного професійного розвитку особистості; загальнонаукові положення теорії пізнання про єдність педагогічної теорії та практики, освіти та самоосвіти; сучасні концепції: інформатизації та технологізації, неперервності освіти; компетентнісний, індивідуальний, діяльнісний, особистісноорієнтований, синергетичний підходи до професійної підготовки фахівців.

Теоретичну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених розкриттю сутності та структури педагогічної діяльності (І. А. Зязюн, В. О. Онищук, І. П. Підласий, В. О. Сластьонін); неперервності освіти (О. П. Владиславлев, Р. Х. Дейв, М. М. Карпенко, Н. Г. Ничкало, Л. Д. Покроєва, Л. П. Пуховська, Л. Є. Сігаєва та ін.); навчанню дорослих (С. Г. Вершловський, С. І. Змєйов, Л. Б. Лук'янова, В. Ю. Наумова, М. С. Ноулз, С. О. Сисоєва, Л. Є. Сігаєва, С. Р. Бабушко та ін.); підвищенню кваліфікації педагогічних кадрів (В. Ю. Биков, В. О. Гравіт, Л. І. Даниленко, Б. К. Левківський, В. В. Олійник, О. М. Самойленко, В. Ю. Стрельников та ін.); технологіям дистанційного навчання у післядипломній педагогічній освіті (В. О. Гравіт, В. М. Кухаренко,

Н. В. Ломовцева, Л. Л. Ляхощка, О. П. Яменко та ін.); методиці застосування аудіовізуальних засобів навчання в освітньому процесі (Е. Дейл, Л. М. Зельманова, О. В. Кондакова, І. В. Кузьо, М. В. Ляховицький, В. М. Мозговий, Л. А. Папазян, К. Е. Разлогов, Є. В. Русакова, П. Сетлер, В. Г. Сичов, О. Є. Трофимов, Ч. Ф. Хобан, Д. В. Шишканов) та інші.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано методи дослідження: *теоретичні*: аналіз наукової, психолого-педагогічної, методичної та спеціальної літератури за темою дослідження; аналіз планів та програм курсів підвищення кваліфікації, підручників, посібників та іншого дидактичного забезпечення процесу підвищення кваліфікації слухачів; аналіз практики застосування аудіовізуальних засобів навчання викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти; аналіз доцільності та ефективності застосування аудіовізуальних засобів навчання у процесі підвищення кваліфікації – для виявлення стану досліджуваної проблеми на практиці; систематизація та узагальнення теоретичного матеріалу та практичного досвіду за темою дисертаційного дослідження; порівняння результатів навчання викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти за різними програмами; моделювання професійної діяльності викладача інституту післядипломної педагогічної освіти; *емпіричні*: анкетування викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти, бесіда, спостереження за впровадженням викладачами засобів навчання у процесі підвищення кваліфікації слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти, констатуючий та формулюючий експерименти, моделювання; *статистичні*: математично-статистичне опрацювання результатів дослідження, комп'ютерне опрацювання даних педагогічного експерименту.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилася на базі Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Горлівського технікуму Донецького національного університету. Елементи технології підготовки викладачів до застосування аудіовізуальних засобів навчання впроваджувались із викладачами Київського вищого професійного училища будівництва, Черкаського державного технологічного університету, Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського, Херсонської академії неперервної освіти. На етапі педагогічного експерименту було залучено 184 особи.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягають у тому, що *вперше* обґрунтовано структуру готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання, що охоплює компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний; критерії та рівні її сформованості; педагогічну технологію підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання у процесі підвищення кваліфікації без відриву від професійно-педагогічної діяльності (організаційно-діагностичний, навчально-процесуальний, аналітико-рефлексивний

етапи); розроблено методику створення дидактичного матеріалу із застосуванням аудіовізуальних засобів навчання для слухачів курсів підвищення кваліфікації; *уточнено* сутність і зміст понять «аудіовізуальні засоби навчання», яке тлумачиться як об'єкти, створені людиною для зорового та слухового сприйняття за допомогою спеціальних технічних пристроїв, які використовуються у процесі навчання як носії навчальної інформації та інструменти діяльності викладача для досягнення поставленої мети навчання; «готовність викладача до застосування аудіовізуальних засобів навчання», яка визначається як інтегративне особистісне утворення, що відображає мотивацію професійного вдосконалення, знання, вміння та навички, а також здатність до саморефлексії, що забезпечують викладачу можливість усвідомлено і компетентно застосовувати аудіовізуальні засоби навчання з метою підвищення ефективності освітнього процесу; *удосконалено* алгоритми використання аудіовізуальних засобів навчання для підвищення ефективності освітнього процесу слухачів курсів підвищення кваліфікації; класифікацію аудіовізуальних засобів навчання; *подальшого розвитку* набули положення про вдосконалення процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників, застосування аудіовізуальних засобів навчання під час дистанційного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено і впроваджено методичні рекомендації «Методика підготовки дидактичного матеріалу з використанням аудіовізуальних засобів навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників» у друкованому форматі та як електронний освітній ресурс на диску із мультимедійними презентаціями і відеоінструкціями; авторську програму дистанційного курсу «Підготовка викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання» та відповідний дистанційний курс (платформа Moodle), а також відповідне навчально-методичне забезпечення для слухачів; модуль «Методика використання аудіовізуальних засобів у дистанційному навчанні» для викладачів і слухачів курсів підвищення кваліфікації ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Результати дослідження можуть застосовуватися у процесі підвищення кваліфікації викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти без відриву від освітнього процесу; під час розроблювання навчальних планів, програм, спецкурсів, методичних рекомендацій, підручників, навчальних посібників; для підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти, зокрема таких категорій слухачів, як науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів, викладачі-тьютори (організатори) дистанційного навчання, методисти вищих навчальних закладів із питань використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Основні положення дисертаційного дослідження **впроваджено** в Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» НАПН України (довідка №01-02/169 від 17 березня 2015 р.), Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (довідка №01-16/403 від 30 березня 2015 р.), Чернігівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (довідка

№10/1-09/248 від 18 березня 2015 р.), Горлівському технікумі Донецького національного університету (довідка №259-01/13 від 12 вересня 2011 р.).

Розроблений у межах дисертаційного дослідження дистанційний курс «Підготовка викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання» отримав диплом III ступеня на конкурсі НАПН України «Кращий електронний курс навчального призначення» (Київ, 2012).

Особистий внесок здобувача у підготовці методичних рекомендацій «Методика підготовки дидактичного матеріалу з використанням аудіовізуальних засобів навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників» (Л. В. Блажко, Л. Л. Ляхоцька) полягає у розробленні першого та другого розділів, підготовці мультимедійних презентацій та відеоінструкцій у додатках; у статті «Використання аудіовізуальних засобів навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників» (Л. В. Калачова, Л. Л. Ляхоцька) – в обґрунтуванні методики використання аудіовізуальних засобів навчання в системі підвищення кваліфікації; у статтях «Особливості розроблення електронного підручника» (Л. В. Блажко, В. І. Луценко) та «Електронний мультимедійний підручник як засіб здійснення профільного навчання за дистанційною формою» (Л. В. Калачова, Н. С. Ручинська, О. М. Самойленко) – у формулюванні основних психолого-педагогічних вимог до аудіовізуального матеріалу, можливостях його інтеграції до змісту електронних підручників.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено на наукових і науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* – «Психологічні проблеми становлення фахівців в умовах соціальних трансформацій» (Київ, 2009), «Стратегія якості у промисловості та освіті» (Варна, 2010), «Впровадження електронного навчання в освітній процес: концепції, проблеми, рішення» (Тернопіль, 2010), «Інтеграція системи підвищення кваліфікації працівників освіти країн учасниць СНД» (Казахстан, 2011), «Теорія і практика дистанційного навчання в післядипломній освіті» (Київ, 2011, 2012, 2013, 2014), «Дистанційна освіта України. Інформаційне освітнє середовище у системі дистанційного навчання в закладах освіти: інноваційний та психолого-педагогічний аспекти» (Харків, 2011), «Освіта через усе життя: Неперервна освіта в інтересах стійкого розвитку» (Санкт-Петербург, 2012), «Сучасні проблеми гуманітарної освіти» (Вінниця, 2012), *всукраїнських* – «Перспективні інновації у підготовці педагогічних та інженерних кадрів: теорія, методологія, досвід» (Херсон, 2010), «Розвиток післядипломної педагогічної освіти в Україні: стан, проблеми, перспективи» (Київ, 2010), «Науково-практичні аспекти впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в підвищенні кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти за очно-дистанційною формою навчання» (Київ, 2010), «Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій в науці, освіті та економіці» (Луганськ, 2011), «Проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти у сучасному суспільстві» (Київ, 2011), «Готовність педагогів до інноваційної діяльності в умовах безперервної післядипломної педагогічної освіти» (Рівне, 2011), «Розвиток післядипломної педагогічної освіти в сучасному суспільстві:

експериментально-дослідницька діяльність» (Львів, 2012), «Сучасні підходи до створення та використання мультимедійних програмних засобів у навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів» (Рівне, 2012), «Дистанційна освіта: стан і перспективи для технічних спеціальностей» (Івано-Франківськ, 2012), «Moodle Moot Ukraine 2013. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle» (Київ, 2013), «Особистість у сучасній освіті: проблеми навчання та розвитку» (Дніпропетровськ, 2014); Республіканській науково-практичній Інтернет-конференції «Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ» (Вінниця, 2010), *регіональних* – «Сучасні комп'ютерні технології в економіці та освіті» (Миколаїв, 2009). Результати дослідження обговорювалися в межах міжнародних школи-семінару «Сучасні педагогічні технології в освіті» (Харків, 2013), методологічного семінару «Інформатизація освітньої діяльності навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти» (Київ, 2013), вебінару «Дистанционное обучение в высшем учебном заведении: проблемы и перспективы» (Київ, 2013) та всеукраїнських методологічних семінарах «Сучасні платформи підтримки інтерактивного навчального контенту» (Миколаїв, 2011), «Основні напрями модернізації освітньої діяльності у вищих навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій» (Київ, 2013), а також школи-семінару «Нові технології в освіті» (Харків, 2009), Круглому столі на тему «Використання дистанційних методів навчання при підвищенні кваліфікації керівних і педагогічних кадрів» у рамках V Національної виставки-презентації «Інноватика в сучасній освіті» (Київ, 2013), Звітній науковій конференції Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (Київ, 2015).

Публікації. Результати і основний зміст дисертаційного дослідження висвітлено у 30 наукових і науково-методичних працях (26 одноосібно), із них: 7 статей у провідних фахових виданнях України, 5 – зарубіжних публікацій (у тому числі, 1 – періодичне видання), 1 – методичні рекомендації, 17 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертаційного дослідження викладено на 187 сторінках. Додатки розміщено на 38 сторінках. Робота містить 6 таблиць і 12 рисунків. Список використаних джерел охоплює 257 найменувань, із них 30 – іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет і мету дослідження, сформульовано завдання; розкрито методологічну та теоретичну основу дослідження; наукову новизну, теоретичне та практичне значення; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі «Підготовка викладача інституту післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання як педагогічна проблема» проаналізовано сутність базових понять дослідження; проблему підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання у педагогічній теорії; сучасний стан застосування

викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти аудіовізуальних засобів навчання.

Аналіз базових понять дослідження дозволив класифікувати їх у дві групи: перша – характеризує діяльність викладача інституту післядипломної педагогічної освіти та особливості підвищення його кваліфікації в системі післядипломної освіти (неперервна освіта, післядипломна педагогічна освіта, підвищення кваліфікації, викладачі інституту післядипломної педагогічної освіти); друга – відображає сутність поняття аудіовізуальних засобів навчання (аудіовізуальні засоби навчання, відеоконференція, навчальне відео, навчальне телебачення) та готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до їх застосування.

У процесі теоретичного аналізу зроблено висновок про необхідність уточнення понять «аудіовізуальні засоби навчання», під якими розуміємо об'єкти, створені людиною для зорового та слухового сприйняття за допомогою спеціальних технічних засобів, що використовуються у процесі навчання як носії навчальної інформації та інструменти діяльності викладача для досягнення поставлених цілей навчання; а також «готовність до застосування аудіовізуальних засобів навчання», яку визначаємо як інтегративне особистісне утворення, яке відображає мотивацію до пізнавальної діяльності, професійного вдосконалення, знання, уміння та навички, а також здатність до саморефлексії, що забезпечують викладачу можливість усвідомлено і компетентно застосовувати аудіовізуальні засоби навчання з метою підвищення ефективності освітнього процесу

Теоретичний аналіз проблеми підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання показав, що такі засоби навчання набули активного використання, проте за сучасних умов зазнали трансформацій, пов'язаних із розвитком медіакультури та комунікаційних технологій. Використання їх викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти потребує відповідної підготовки, яка може здійснюватися шляхом підвищення кваліфікації щодо створення і застосування аудіовізуальних засобів навчання.

Аналіз сучасного стану використання аудіовізуальних засобів навчання викладачами закладів післядипломної педагогічної освіти підтвердив актуальність і доцільність розроблення обраної проблеми. З'ясовано, що 69% опитаних (206 респондентів) уже застосовують у діяльності аудіовізуальні засоби навчання, проте в переважній більшості (78%) використовуються готові засоби навчання, які не завжди повною мірою задовольняють освітні потреби слухачів. 67% опитаних відчують потребу у відповідних знаннях, уміннях та навичках створення аудіовізуальних засобів навчання власноруч, 18% вважають, що такі компетентності були б корисними і лише 16% – що розроблення таких засобів навчання не має стосуватися викладача. Крім того, виявлено відсутність організованої та системної підготовки педагогічних працівників до застосування інноваційних технологій в освіті, зокрема аудіовізуальних, необізнаність викладачів у можливостях застосування таких засобів навчання, їх інтеграції з іншими технологіями, зокрема дистанційним навчанням, відсутність базових навичок роботи з апаратним та програмним забезпеченням, яке необхідне під час створення відеоматеріалів або проведенні відеоконференцій; недостатня

матеріально-технічна база і невідповідність організаційно-педагогічних умов, які мають бути забезпечені викладачам закладами післядипломної педагогічної освіти.

У другому розділі *«Педагогічна технологія підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання»* обґрунтовано структуру готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання та критерії її сформованості; здійснено проектування педагогічної технології підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання; подано методичку розроблення дидактичного матеріалу із застосуванням аудіовізуальних засобів навчання; визначено організаційно-педагогічні умови використання аудіовізуальних засобів навчання викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти.

У процесі дослідження обґрунтовано структуру готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання, яка містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний (відображає пізнавальні потреби, усвідомлення необхідності впровадження аудіовізуальних засобів у навчальний процес, позитивне ставлення до впровадження інновацій в освіту); когнітивний (відображає систему знань про аудіовізуальні засоби навчання, можливості, шляхи та технології їх упровадження у педагогічній діяльності залежно від певних умов та обставин); операційно-діяльнісний (відображає вміння та навички щодо застосування аудіовізуальних засобів навчання для підвищення ефективності навчального процесу); рефлексивний (відображає здатність викладачів до самоаналізу, корекції власної педагогічної діяльності та подальшого її планування на основі отриманих результатів).

Визначено критерії сформованості готовності викладачів до застосування аудіовізуальних засобів навчання: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний. Мотиваційний критерій містить такі показники, як: прагнення викладачів до використання аудіовізуальних засобів навчання; усвідомлення необхідності власної підготовки до створення та освоєння педагогічної технології застосування аудіовізуальних засобів у педагогічній діяльності. Когнітивний критерій містить такі показники: знання понятійного апарату, психолого-педагогічних вимог до створення аудіовізуальних засобів навчання, теоретичні аспекти методики створення та застосування аудіовізуальних засобів навчання. До показників сформованості діяльнісного критерію віднесено: самостійне створення аудіовізуальних засобів навчання, використання їх у власній педагогічній діяльності. Показниками рефлексивного критерію є: здатність до самоаналізу, самокорекція.

Визначено рівні готовності викладачів до застосування аудіовізуальних засобів навчання. Викладачам із високим рівнем властиві внутрішня мотивація до навчання, усвідомлення позитивного впливу нових знань на якість викладання, творчий підхід до застосування аудіовізуальних засобів у професійній діяльності, вироблення власного стилю на основі доступних ресурсів та технологій, впевнене і чітке володіння понятійним апаратом, використання нестандартних прийомів створення і застосування нових дидактичних матеріалів, вдосконалення існуючих алгоритмів роботи, творчий підхід; здійснення самоаналізу на основі порівняння з передовим педагогічним досвідом, вироблення власного стилю у створенні та застосуванні аудіовізуальних

засобів навчання; у викладачів із середнім рівнем готовності до застосування аудіовізуальних засобів навчання мотивація до діяльності переважно зовнішня; низький рівень креативності, використання здебільшого шаблонних варіантів або робота за наданими алгоритмами; не завжди точне формулювання понять, але достатньо впевнене володіння апаратним та програмним забезпеченням для створення аудіовізуальних засобів навчання; використання традиційних методик застосування аудіовізуальних засобів у педагогічній діяльності; самоаналіз на основі заданих алгоритмів, самокорекція результатів діяльності; викладачам із низьким рівнем готовності характерним є слабка мотивація до інноваційної діяльності, використання вже готових рішень у професійній діяльності, поверхневі теоретичні знання; робота над створенням нових дидактичних матеріалів відбувається за алгоритмами і шаблонами, відсутність навичок і небажання здійснювати самоаналіз та корекцію педагогічної діяльності.

Розроблено та обґрунтовано педагогічну технологію підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання, яка відображає мету, принципи навчання, організаційно-педагогічні умови, які необхідно забезпечити для впровадження технології, а також етапи підготовки викладачів до застосування аудіовізуальних засобів навчання. Організаційно-діагностичний етап спрямований на з'ясування освітніх потреб, мотивів до навчальної діяльності та базового рівня ІКТ-компетентності учасників процесу підготовки; визначення цілей навчання, основних концептуальних засад підготовки тощо; навчально-процесуальний розкриває зміст та форми навчання, методичне забезпечення навчальної діяльності, визначення методів та засобів навчання та перевірки знань, технічне та програмне забезпечення тощо; аналітико-рефлексивний містить результати навчання, діагностику результатів, виявлення недоліків технології та їх ліквідацію (рис. 1).

У процесі дослідження розроблено методику створення дидактичного матеріалу із застосуванням аудіовізуальних засобів навчання, яка реалізується поетапно: аналіз цілей навчання, добір найоптимальніших типів занять, врахування особливостей різних категорій слухачів, розроблення змісту підготовки; проектування – вибір виду використовуваного аудіовізуального забезпечення відповідно до його класифікації за призначенням; підбір навчальних матеріалів; підготовка програмного, матеріально-технічного забезпечення; реалізація організаційних заходів; створення дидактичного матеріалу – первинна робота над створенням дидактичного матеріалу з використанням програмно-технічних засобів, подальше редагування первинного матеріалу, створення методичних рекомендацій із застосуванням розроблених дидактичних матеріалів; застосування в освітньому процесі – використання дидактичних матеріалів у процесі підвищення кваліфікації, виявлення при цьому переваг та недоліків розробленого дидактичного засобу, встановлення доцільності його використання та вироблення критеріїв оцінювання готових дидактичних матеріалів; оцінювання і коригування дидактичного матеріалу та результатів його застосування за визначеними критеріями; виявлення необхідних змін для підвищення ефективності його використання та подальшого коригування; включення дидактичного засобу в освітній процес.

Рис. 1. Педагогічна технологія підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання

Невід’ємною складовою реалізації педагогічної технології підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання є дотримання організаційно-педагогічних умов, до яких віднесено: забезпечення психологічного комфорту викладача в умовах впровадження нових засобів навчання, наявність відповідного технічного та програмного забезпечення, методичних та інструктивних матеріалів, певний рівень ІКТ-компетентності викладачів, стимулювання та заохочення їхньої методичної діяльності, підтримка кваліфікованого навчально-допоміжного персоналу.

У третьому розділі «Організація та проведення педагогічного експерименту» обґрунтовано етапи та методику педагогічного експерименту та здійснено аналіз результатів експериментальної діяльності.

Педагогічний експеримент тривав упродовж 6 років, з 2009 р. по 2015 р. та охоплював такі етапи: констатувальний та формувальний. Формувальний експеримент включав підготовчий, основний та підсумково-аналітичний етапи. До експерименту було залучено 184 особи, як були поділені на групи: контрольна (КГ – 77 осіб) – очна підготовка, перша експериментальна група (ЕГ1 – 74 особи) – дистанційно з очним майстер-класом, друга (ЕГ2 – 33 особи) – дистанційна.

Порівняння ефективності навчання у слухачів контрольної та експериментальних груп відбувалось на основі впровадження авторської методики, яка враховувала показники всіх критеріїв сформованості готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання. Загальні результати за критеріями вказано середні (з урахуванням рівнів готовності перед підготовкою та після неї). Оцінювання показників критеріїв готовності відбувалось комплексно за кількісними та якісними результатами (анкетування, опитування, бесіди, аналіз журналів відвідування, активність слухачів, аналіз результатів тестування, виконання індивідуальних і практичних робіт, самокорекції, обговорення у форумах та чатах тощо).

Динаміку рівнів сформованості готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання подано на рис. 2.

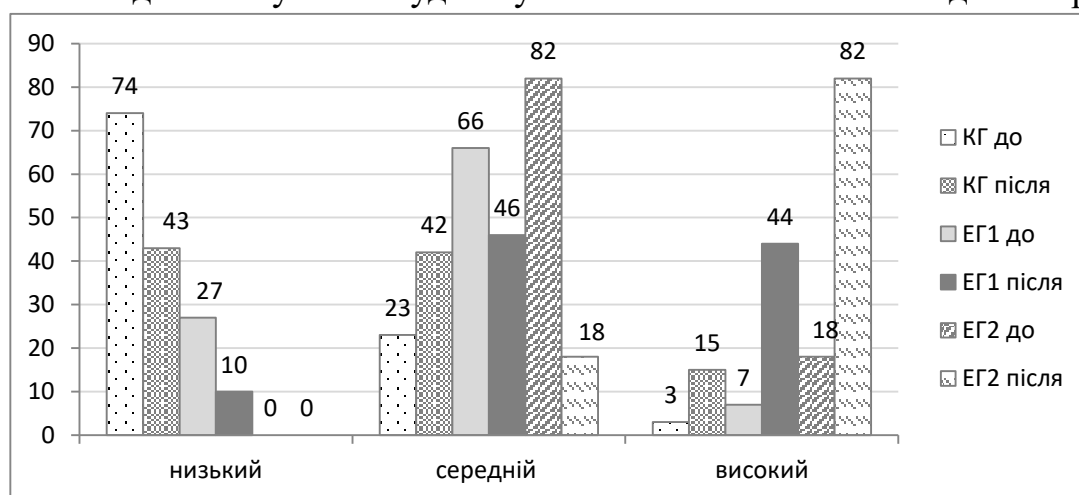

Рис. 2. Динаміка сформованості готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання (у %)

За допомогою методів математичної статистики розраховано відсоткові значення кількісних показників дослідження, а також здійснено розрахунки критерію Пірсона з метою виявлення статистичних відмінностей між експериментальними групами слухачів та встановлення вірогідності результатів дослідження. Математичні обчислення та побудова діаграм здійснено за допомогою прикладного програмного забезпечення Excel. Обґрунтовано результати дослідження, а на їх основі сформульовано висновки та рекомендації щодо технології підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання.

Аналіз та узагальнення результатів педагогічного експерименту дали змогу констатувати, що в експериментальних групах більшість учасників мають середній та високий рівні готовності. Кількість учасників експерименту, що досягли високого рівня готовності, зросла у КГ на 12%, в ЕГ – 37%, ЕГ2 – 64%.

Результати експерименту підтвердили позитивну динаміку в розвитку готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання. Аналіз окремих кількісних показників дав підстави виокремити негативні чинники, що перешкоджали ефективній підготовці викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання (відсутність організованої та системної підготовки педагогічних працівників до застосування інноваційних технологій в освіті; відсутність базових навичок роботи з апаратним та програмним забезпеченням, необхідних під час створення відеоматеріалів або проведення відеоконференцій; часто з відсутністю необхідного матеріально-технічного забезпечення тощо) та сформулювати рекомендації про їх подолання під час упровадження описаної педагогічної технології.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз проблеми дослідження показав, що сучасний стан післядипломної педагогічної освіти спрямований не лише на поглиблення і оновлення професійних знань, але й на розвиток професійно важливих якостей педагогічних і науково-педагогічних працівників, зумовлює потребу в підготовці викладачів інститутів післядипломної освіти до застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій і засобів навчання, зокрема аудіовізуальних засобів навчання, без відриву від професійної діяльності.

Констатувальний експеримент підтвердив актуальність і доцільність обраної проблеми та довів, що викладачі інститутів післядипломної педагогічної освіти потребують розширення існуючих у них знань і розвитку вмінь, навичок щодо створення та застосування аудіовізуальних засобів навчання у професійній діяльності.

Поняття «аудіовізуальні засоби навчання» розуміються як об'єкти, створені людиною для зорового та слухового сприйняття за допомогою спеціальних технічних пристроїв, що використовуються у процесі навчання як носії навчальної інформації та

інструменти діяльності викладача для досягнення поставлених цілей навчання; «готовність до застосування аудіовізуальних засобів навчання», визначається як інтегративне особистісне утворення, яке відображає мотивацію до пізнавальної діяльності, професійного вдосконалення, знання, уміння та навички, а також здатність до саморефлексії, що забезпечують викладачу можливість усвідомлено і компетентно застосовувати аудіовізуальні засоби навчання з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

На основі аналізу стану дослідження проблеми підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання виявлено основні перешкоди у впровадженні таких засобів навчання у практику: відсутність організованої та системної підготовки педагогічних працівників до застосування сучасних аудіовізуальних засобів навчання, їх інтеграції з іншими технологіями, відсутність навичок самостійного розроблення електронних дидактичних матеріалів із використанням спеціального програмного та апаратного забезпечення, недостатнє матеріально-технічне забезпечення та відсутність комплексу організаційно-педагогічних умов підготовки викладачів до застосування аудіовізуальних засобів навчання.

2. Обґрунтовано структуру готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання, яка охоплює такі компоненти як: мотиваційно-ціннісний (пізнавальні потреби, усвідомлення необхідності впровадження аудіовізуальних засобів у навчальний процес, позитивне ставлення до впровадження інновацій в освіту); когнітивний (система знань про аудіовізуальні засоби навчання, можливості, шляхи та технології їх використання у педагогічній діяльності залежно від певних умов та обставин); операційно-діяльнісний (уміння та навички щодо застосування аудіовізуальних засобів навчання для підвищення ефективності освітнього процесу); рефлексивний (здатність до самоаналізу, корекції власної педагогічної діяльності та подальшого її планування на основі отриманих результатів). На основі обґрунтованих компонентів визначено критерії готовності викладачів до застосування аудіовізуальних засобів навчання: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний. Залежно від прояву показників виокремлено три рівні готовності до застосування аудіовізуальних засобів навчання: низький (репродуктивний), середній (конструктивний) або високий (творчий).

3. Розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено технологію підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання. Для унаочнення основних компонентів і зв'язків у цій технології побудовано структурно-логічну схему та подано її опис. У структурі технології визначено цільовий, змістово-технологічний, результативний та критеріально-оцінювальний компоненти. Описано особливості реалізації зазначеної технології на практиці та встановлено критерії для оцінювання її ефективності.

Специфіка розробленої та впровадженої педагогічної технології полягає в урахуванні андрагогічних принципів навчання, створенні оптимальних умов для вибору форм і засобів, місця і часу навчання, випереджувальної самостійної роботи,

співробітництва, застосування отриманих знань, умінь та навичок для вирішення професійних завдань уже в процесі навчання, спонукає до рефлексії. Впровадження цієї технології доцільно здійснювати під час позапланових курсів підвищення кваліфікації, постійно діючих семінарів, дистанційних курсів, майстер-класів без відриву від професійно-педагогічної діяльності викладачів. Подано також досвід включення елементів технології до навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації слухачів як окремого модуля за вибором слухача.

Експериментально підтверджено ефективність впроваджуваної технології підготовки на основі досягнутих рівнів готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання з врахуванням визначених критеріїв.

4. На основі вивчення наукової та методичної літератури підготовлено методичні рекомендації щодо застосування аудіовізуальних засобів навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Описано кожен етап методики створення аудіовізуальних засобів навчання (аналіз мети, проектування, розроблення, використання, оцінювання та коригування результатів); розроблено відповідні алгоритми роботи та рекомендації щодо дотримання психолого-педагогічних вимог до аудіовізуального матеріалу; представлено методику застосування аудіовізуальних засобів навчання викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти, яка відображає можливості застосування зазначених засобів на кожному з етапів очно-дистанційного підвищення кваліфікації слухачів.

Водночас виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання. Подальшого дослідження потребують питання добору оптимального програмного забезпечення для створення аудіовізуальних засобів навчання та організації медіатеки навчального закладу за умов відкритого освітнього простору.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Калачова Л. В. Використання відеоматеріалів викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти на дистанційному етапі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів / Л. В. Калачова // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. – Херсон: Вид-во РПО, 2010. – Вип. 5. – С. 130 – 135.

2. Блажко Л. В. Необхідні умови для створення і використання аудіовізуальних засобів навчання викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти / Л. В. Блажко // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2011. - №13 (224) – Ч. II. – С. 240 – 245.

3. Блажко Л. В. Методика підготовки викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти до використання аудіовізуальних засобів навчання / Л. В. Блажко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. – К. : Дорадо-Друк, 2011. – Вип. 5 (18) ; гол. ред. В. В. Олійник. – 356 с. – С. 26 – 33.

4. Блажко Л. В. Організаційно-педагогічні умови використання аудіовізуальних засобів навчання викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / Л. В. Блажко // Теорія та методика управління освітою : електр. наук. фахове вид. – 2011. – №6. – Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua/docs/Title6.pdf>
5. Блажко Л. Особливості розроблення електронного підручника / Л. Блажко, В. Луценко // Нова пед. думка : наук.-метод. журн. – 2012. – № 2. – С. 82–86.
6. Калачова Л. В. Ефективні шляхи підвищення кваліфікації викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / Л. В. Калачова // Інформаційні технології і засоби навчання : електр. наук. фахове вид. – 2013. – Т. 38. – С. 170–181. – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/934>
7. Калачова Л. В. Теоретичні засади підвищення кваліфікації викладачів післядипломної педагогічної освіти / Л. В. Калачова // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. – К. : Дорадо-Друк, 2013. – № 9 (22). – 328 с. – С. 87 – 93.
8. Kalachova L.V. Problems and perspectives of adult education with using distance technologies / L.V. Kalachova // European Applied Sciences. – 2014. – №5 (May). – pp. 56 – 57.
9. Калачова Л.В. Вплив інформатизації освіти на сучасні засоби навчання / Л. В. Калачова // Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій : зб. наук. пр. – К. : НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – 2014. – 276 с. – С. 190 – 191.
10. Калачова Л.В. Підготовка викладацького складу до роботи в умовах інформатизації освіти / Л. В. Калачова // Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій : зб. наук. пр. – К. : НАПН України, Ун-т менедж. освіти, 2014. – 276 с. – С. 145 – 147.
11. Блажко Л. В. Методика підготовки дидактичного матеріалу з використанням аудіовізуальних засобів навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників : методичні рекомендації / Л. В. Блажко, Л. Л. Ляхощька. – НАПН України, Ун-тет менеджм. освіти. – К. : Вид-во УМО, 2011. – 48 с.
12. Калачова Л. В. Електронний мультимедійний підручник як засіб здійснення профільного навчання за дистанційною формою / Л. В. Калачова, Н. С. Ручинська, О. М. Самойленко // Профільне навчання природничо-математичного та технологічного напрямків: проблеми, досвід, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. – Херсон : Айлант, 2009. – Випуск 12. – С. 22 – 25.
13. Калачова Л. В. Досвід використання відеоматеріалів викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти / Л. В. Калачова // Перспективні інновації у підготовці педагогічних та інженерних кадрів : теорія, методологія, досвід : зб. матеріалів наук.-метод. конф. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2010. – С. 66 – 69.
14. Калачова Л. В. Використання аудіовізуальних засобів навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників / Л. В. Калачова, Л. Л. Ляхощька // Електронні інформаційні ресурси : створення, використання, доступ : зб. матеріалів Респ. наук.-практ. Інтернет-конф. – Вінниця : Кондор, 2010. – С. 152 – 169.

15. Калачова Л. В. Методика використання відеофрагментів при очно-дистанційній формі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів / Л. В. Калачова // Стратегія якості у промисловості та освіті : зб. матеріалів VI Міжнар. конф. – Дніпропетровськ; Варна, 2010. – Т. 2 (ч. I). – С. 463 – 466.
16. Калачова Л. В. Медіатека як засіб збереження та систематизації мультимедійного матеріалу / Л. В. Калачова // Сучасний стан природничого-математичної та технологічної освіти : тенденції, перспективи : зб. матеріалів Міжнар. наук.-метод. конф. – Херсон : Айлант, 2010. – Вип. 13. – с. 65 – 67.
17. Блажко Л. В. Умови підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до використання аудіовізуальних засобів навчання / Л. В. Блажко // Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій в науці, освіті та економіці : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. в 2-х т. – Луганськ : Phoenix, 2011. – Т. 2. – 158 с. – С. 17 – 20.
18. Блажко Л. В. Електронний навчальний курс для викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти / Л. В. Блажко // Сборник научных трудов. – Х. : Міськдрук, 2011. – 399 с. – С. 97 – 102.
19. Блажко Л. В. Использование дистанционных технологий обучения в повышении квалификации педагогических кадров / Л. В. Блажко // Интеграция системы повышения квалификации работников образования стран участников СНГ : материалы Междунар. науч. конф. – Алматы : РИПК СО, 2011. – 257 с. – С. 117 – 120.
20. Калачёва Л.В. Проблемы повышения квалификации работников учреждений последипломного педагогического образования / Л.В. Калачёва // Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития: материалы 10-й юбилейной международной конференции / сост. Н.А. Лобанов; под научн. ред. Н.А. Лобанова и В.Н. Скворцова; ЛГУ им. А.С. Пушкина, НИИ соц.-экон. и пед. пробл. непрерывн. образования: в 2 ч. – Вып. 10. – СПб: ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2012. – Ч.1. – 372 с. – С. 343 – 345.
21. Kalacheva L. V. Issues in the advanced training of postgraduate teacher education workers / L. V. Kalacheva // Lifelong learning : Continuous Education for Sustainable Development : proc. of the 10-th Anniversary int. coop. / arr. N. A. Lobanov; sci. ed. N. A. Lobanov, V. N. Skvortsov; Pushkin LSU, Res. Inst. Soc.-Econ. and Ped. Probl. of Lifelong Learn : in 2 pts. : paral. ed. – Vol. 10. – SPb. : Pushkin LSU, 2012. – Pt. 1. – 324 p. – P. 303 – 305.
22. Калачова Л. В. Досвід використання аудіовізуальних засобів навчання в післядипломній педагогічній освіті / Л. В. Калачова // Теорія і практика дистанційного навчання в післядипломній освіті : зб. тез допов. III Міжнарод. наук.-практ. конф.; За заг. ред. В. В. Олійника; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2012. – 57 с. – С. 30 – 31.
23. Калачова Л. В. Використання подкастингу у вихованні сучасної молоді / Л. В. Калачова // Сучасні проблеми гуманітарної освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (25 – 31 липня 2012 р., Вінниця). – Вінниця: ВОПОПП, 2012. – 116 с. – С. 34 – 41.
24. Калачова Л. В. Створення та використання аудіовізуальних засобів навчання [Електронний ресурс] / Л. В. Калачова // Сучасні підходи до створення та використання

мультимедійних програмних засобів у навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів : матеріали Всеукр. інтеракт. конф. (м. Рівне, РОППО, 20 верес. 2012 р.). – Режим доступу : <http://rivneosvita.org.ua/upload/iblock/32e/gczb%20fk%20zaomocy%20oyndkfnw%20x.c.doc>

25. Калачова Л. В. Аудіовізуальні засоби у підтримці психо-емоційного та фізичного здоров'я жінки / Л. В. Калачова // Попередження передчасного старіння жінки як інноваційна система здоров'язбереження в умовах інформаційного суспільства : зб. тез допов. Першої міжнар. відкритої наук.-практ. конф. / НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2013. – 36 с. – С. 14.

26. Калачова Л. В. Пошук ефективних шляхів підвищення кваліфікації викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти / Л. В. Калачова // Теорія і практика дистанційного навчання в освіті : зб. тез допов. IV Міжнар. відкр. наук.-практ. конф. ; за заг. ред. В. В. Олійника; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2013. – 32 с. – С. 19 – 20.

27. Калачова Л. В. Використання Moodle у підвищенні кваліфікації викладачів закладів післядипломної освіти [Електронний ресурс] / Л. В. Калачова // Moodle Moot Ukraine 2013. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle : матеріали Першої всеукр. наук.-практ. конф. (30–31 трав. 2013 р., м. Київ). – Режим доступу : <http://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=41>

28. Калачова Л.В. Особливості дорослої людини як суб'єкта навчальної діяльності / Л.В. Калачова // Особистість у сучасній освіті: проблеми навчання та розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (14-15 трав. 2014 р.). – Донецьк: ПО ІПП ДВНЗ «УМО», 2014. – 284 с. – С. 110 – 113.

29. Калачова Л. Основні складові професійної компетентності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти / Л. Калачова // Післядипломна освіта в Україні. – 2014. – №1(24). – С. 82 – 86.

30. Калачова Л.В. Структура готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання / Л. В. Калачова // Єдиний інформаційний простір: стратегії інноваційного розвитку освітньої галузі: зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. (16 жовт. 2014 р.). – Дніпропетровськ : Вид-во Інновація, 2014. – 156 с. – С. 98 – 101.

Калачова Л. В. Підготовка викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2015.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання.

У проведеному дослідженні розглянуто проблему підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання у педагогічній теорії та досліджено сучасний стан застосування викладачами інститутів післядипломної педагогічної освіти аудіовізуальних засобів навчання у

практиці професійної діяльності; здійснено аналіз базових понять дослідження; обґрунтовано структуру готовності викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний компоненти), критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та рівні (низький, середній, високий) її сформованості; здійснено проектування педагогічної технології підготовки викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання та поетапно описано методiku розроблення дидактичного матеріалу із застосуванням аудіовізуальних засобів навчання. Проаналізовано результати експериментальної роботи та впроваджено їх у освітній процес системи післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта, викладач інституту післядипломної педагогічної освіти, засоби навчання, аудіовізуальні засоби навчання, підготовка викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти, педагогічна технологія, готовність викладачів до застосування аудіовізуальних засобів навчання,

Калачёва Л. В. Подготовка преподавателей институтов последипломного педагогического образования к применению аудиовизуальных средств обучения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Киевский университет имени Бориса Гринченка, Киев, 2015.

Диссертационная работа является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы подготовки преподавателей институтов последипломного педагогического образования к применению аудиовизуальных средств обучения.

В исследовании рассмотрена проблема подготовки преподавателей институтов последипломного педагогического образования к применению аудиовизуальных средств обучения в педагогической теории и исследовано современное состояние применения преподавателями институтов последипломного педагогического образования аудиовизуальных средств в практике профессиональной деятельности; проанализированы базовые понятия исследования; обоснована структура готовности преподавателей институтов последипломного педагогического образования к применению аудиовизуальных средств обучения (компоненты готовности: мотивационно-ценностный, когнитивный, операционно-деятельностный, рефлексивный), критерии (мотивационный, когнитивный, деятельностный, рефлексивный) и уровни (низкий, средний, высокий) ее сформированности; этапы методики разработки дидактического материала с использованием аудиовизуальных средств обучения для слушателей курсов повышения квалификации.

Основываясь на проведенных экспериментальных исследованиях и с учетом особенностей обучения взрослых, в работе описана педагогическая технология подготовки преподавателей институтов последипломного педагогического образования к использованию аудиовизуальных средств обучения. Ее составляющие: целевая – с учетом мотивации учебной деятельности; содержательно-технологическая – раскрывает особенности непосредственной образовательной деятельности по

вопросам подготовки преподавателей к применению аудиовизуальных средств обучения (исходные условия, необходимые для обучения преподавателей; собственно образовательный процесс с обоснованием наиболее эффективных и оптимальных форм, методов и средств обучения; разные технологические схемы обучения для преподавателей с учетом их начального уровня ИКТ-компетентности); результативная – раскрывает вопросы сформированности компонентов готовности преподавателей к применению аудиовизуальных средств обучения, и критериально-оценивающая. Результаты экспериментальной деятельности проанализированы и внедрены в образовательный процесс системы последиplomного педагогического образования.

Ключевые слова: последиplomное педагогическое образование, преподаватель института последиplomного педагогического образования, средства обучения, аудиовизуальные средства обучения, подготовка преподавателей институтов последиplomного педагогического образования, педагогическая технология, готовность преподавателей к применению аудиовизуальных средств обучения.

Kalachova L.V. Postgraduate pedagogical education institutes teachers' training to the use of audio-visual teaching aids. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 - theory and methodology of professional education. – Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, 2015.

The thesis is a theoretical and experimental study of the problem of postgraduate pedagogical education institutes teachers' training to the use of audio-visual teaching aids.

The basic concepts of research are analyzed, considered the problem of postgraduate pedagogical education institutes teachers' training to the use of audio-visual teaching aids in the pedagogical theory and investigated the current state of audiovisual aids use by teachers of postgraduate pedagogical education institutes in practice and professional activities; grounded the structure of readiness of postgraduate pedagogical education institutes teachers' training to the use of audiovisual teaching aids (components of readiness: motivational-value, cognitive, operational and activity, reflexive), criteria (motivational, cognitive, activity, reflexive) and levels (low, average, high) of its formation; educational technology of postgraduate pedagogical education institutes teachers' training to the use of audiovisual teaching aids; stages of didactic material methodology development with using of audiovisual teaching aids for students refresher courses. The results of experimental activities are analyzed and implemented in the educational process of postgraduate education.

Keywords: postgraduate education, postgraduate teacher education, teacher of the Institute of Postgraduate Pedagogical Education, training aids, audio-visual training aids, teacher training, educational technology, readiness to use audiovisual teaching aids.